

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. IV. De Concursu multiplicis moralitatis in eodem actu

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

nis, & qui furatur ad mœchandam, præter peccatum furti, committit peccatum fornicationis vel adulterij.

51. Ad majorem hujus conclusionis intelligentiam, advertendum est, quòd ut actus recipiat bonitatem à fine operantis, non sufficit quòd talis finis sit bonus absolute, sed insuper requiritur quòd sit proportionatus actui, qui in ipsum ordinatur, aliàs vitiatur actus: unde licet celebrare, vel orare, sit actus bonus ex objecto; & curare de bonis temporalibus, sit finis bonus: tamen si quis oret, vel celebret propter temporalia, tanquam propter finem principalem, actus redditur malus ex improportione finis, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 83. art. 6. ad 1. 3. & 4. Ratio à priori est, quia bonum morale est idem quod conveniens rationi: Sed rationi non convenit, quòd majus bonum ad minus ordinetur ab operante in finem minus bonum, quàm sit ille ad quem ex natura sua ordinatur, non est bonus moraliter, sed malus.

52. Ex quo inferes eum, qui exercet aliquem actum honestum (quales sunt actus qui ad conservationem individui vel speciei ordinantur) propter solam delectationem, peccare: quia bonum nobilius ac superius, nempe honestum, refert ad inferius & minus perfectum, nimirum ad bonum delectabile. De quo fufius infra, cum de indifferentia actuum humanorum agemus.

53. Dico secundò: Bonitas aut malitia, quam actus humanus desumit à fine operantis, est diversa specie ab ea quam habet ab objecto.

54. Patet etiam hæc conclusio: quia bonitas ex objecto est unica, invariabilis, & essentialis actui: bonitas verò ex fine operantis est multiplex, & variabilis ex beneplacito operantis, & accidit actui: Ergo istæ bonitates specie differunt. Idem constat de malitia: cum enim quis furatur ut fornicetur, malitia fornicationis, quæ huic actui ex ordinatione in finem illum advenit, specie differt à malitia injustitiæ, quam habet ex objecto, & quæ ipsi essentialis est, & ab eo inseparabilis.

55. Dices, Bonitas, vel malitia, desumpta ex fine, est generica respectu bonitatis, quæ desumitur ex objecto, ut docet D. Thomas hic art. 7. Sed bonitas generica non distinguitur specie à bonitate specifica, neque realiter, sed solum ratione, ut animal ab homine: Ergo bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non distinguuntur specie.

56. Sed contra primò: D. Thomas hic art. 4. ad 3. docet unam istarum bonitatum ab alia separari, alia manente; quod & experientia constat, cum operans possit actum elemosynæ ordinare, vel non ordinare ad pœnitentiam: Sed hoc esset impossibile, nisi realiter distinguerentur: Ergo &c.

57. Deinde genus & species per se ad invicem ordinantur: Sed bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non ordinantur per se; cum ordo in finem operantis, per accidens adveniat actui ex beneplacito ejus: Ergo non se habent ut verum genus & species. Unde, cum D. Thomas loco citato docet, quòd bonitas quæ est ex fine, est veluti generica, loquitur de genere similitudinariè & metaphoricè dicto.

58. Quæres ad complementum hujus questionis, utrum ut actus sit bonus moraliter, suffi-

ciat bonitas finis proximi, seu objecti; an verò necessario ultra illam requiratur, quod ad aliquem finem remotum, putà ad Deum ordinetur?

Respondeo quòd quando actus est bonus, & honestus ex fine proximo, seu objecto, non indiget ordinari in ulteriorem finem, ad hoc ut sit moraliter bonus, sed sufficit quòd non apponatur finis malus, vel alia mala circumstantia: v. g. qui dat elemosynam, intendens solum honestatem elemosynæ, hoc est sublevare alienam miseriam, & non apponens alium finem, facit opus moraliter bonum; & similiter qui jejuna ut carnem subjiciat rationi, & sic de aliis. Ratio est, quia talis actus ex fine proximo, seu objecto habet honestatem, & bonitatem moralem: Ergo ut sit moraliter bonus, non est necessarium quòd illam à fine extrinseco participet.

Ad do quod sicut lapis ex natura sua tendit in centrum, ut in terminum & finem sui motus, nisi violenter sursum impellatur ab agente extrinseco, ita quodlibet opus, ex objecto & ex natura sua bonum & honestum, tendit in Deum ut luminis rationis, ac totius boni honesti auctorem, nisi violenter ab homine in finem malum referatur: unde qui elicit actum honestum & bonum ex objecto, nullam apponendo malam circumstantiam, censetur, interpretativè saltem, operari propter Deum; quod ad bonitatem moralem actuum humanorum sufficit. Sed de hoc fufius in tractatu de gratia, cum ostendemus contra Jansenium omnia opera infidelium non esse peccata.

DISPUTATIO IV.

De Concurſu multiplicis Moralitatis in eodem actu.

EXPLICATIS principiis moralitatis, restat agendum de concursu & comparatione diversarum specierum moralitatis respectu ejusdem actus, ut constat quo pacto sint aut non sint in eo compossibiles, & quem ordinem observent. Unde sit

ARTICVLVS PRIMVS.

Verum idem numero actus possit simul habere duas species moralitatis, puta bonitatem ex subjecto, & malitiam ex fine operantis, vel e contra?

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

Suppono contra Gabrielem, & quosdam alios, eundem numero actum à voluntate elicitum, posse successivè esse moraliter bonum, & malum, sive transire de bono in malum, & e contra. Bonum enim & malum morale se habent respectu actus voluntatis, sicut verum & falsum respectu actus intellectus: Sed idem numero actus intellectus potest successivè esse verus & falsus, ex sola variatione objecti, ut

hic actus, *Petrus sedet*, est verus, Petro sedente, & postea falsus, ipso surgente & stante: Ergo pariter idem numero actus voluntatis potest successivè esse bonus & malus, per moralem mutationem objecti, quod in uno tempore est bonum & conforme legi, in alio malum ac ei difforme. V. G. potest homo velle vesci carnibus tempore licito, & hanc volitionem sine interruptione continuare eo tempore quo elus carni non est licitus: tunc verò manet idem actus in esse physico (cùm sit continuus & non interruptus, ut supponimus) & tamen fit diversus in esse moris, & transit ab una specie moralitatis in aliam. Unde D. Thomas qu. 2. de malo art. 4. ad 7. sic ait: *Nihil prohibet aliquid esse idem numero secundum unum genus, quod tamen secundum aliud genus non solum numero, sed specie differt: sicut si sit aliquod corpus continuum, in una parte album, & in alia parte nigrum, est unum numero, in quantum est continuum, sed differt non solum numero, sed specie, in quantum est coloratum. Et similiter si in aliquo actu continuo primò feratur intentio ad bonum, postea ad malum, sequitur quod sit unus actus numero secundum suam naturam, sed tamen differt specie secundum quod est in genere moris.*

Tota ergo difficultas ad hoc devolvitur, an idem actus voluntatis simul & eodem tempore possit diversas species moralitatis habere, & esse simul bonus & malus ex diversis principiis, puta bonus ex objecto, & malus ex fine; sicut cùm quis dat eleemosynam propter vanam gloriam; vel e contra malus ex objecto, & bonus ex fine; ut dum quis furatur ad dandam eleemosynam? Quod ut magis declaretur, & status difficultatis clarè percipiatur, certa que ab incertis separantur:

Supponendum est secundò, actionem humanam quæ ab operante ordinatur in finem malum, etiam si ejus objectum bonum sit, non esse bonam simpliciter, sed simpliciter malam: Hoc admittunt omnes Authores, & docet expressè D. Thomas hic art. 4. ad 3. ubi ait: *Non est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant, quia quilibet singularis defectus causat malum: bonum autem causatur ex integra causa, ut Dionysius dicit 4. cap. de Divin. nomin.* Solum ergo difficultas est & controversia inter Theologos, an sicut in naturalibus potest idem subjectum retinere bonitatem quoad aliquod, & esse malum quoad aliud; ut agrotare pedibus, & non manibus; habere pulchros oculos, & nasum deformem; & sicut in artificialibus potest idem opus secundum unam partem esse pulchrum, & regulis artis conforme, & secundum aliam difforme, ac distortum, & regulis artis difsonum: ita in moralibus eadem actio humana possit esse bona ex objecto, & simul mala ex fine operantis, aut ex alia circumstantia; vel quando malus finis aut circumstantia adjungitur objecto bono, totam ejus bonitatem moralem tollat, ita quod actus ille tunc non possit dici bonus secundum quid, seu ex objecto. Eadem difficultas currit, cùm actus est malus ex objecto, & bonus ex fine. Pro resolutione

Dico primò: Quando objectum est bonum, & finis malus, aut alia circumstantia (ut cùm quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, vel reddit debitum uxori in loco sacro) non sunt duæ species moralitatis, sed unica, nempe malitia, quæ ex malo fine aut circumstantia redundat in

objectum, ejusque bonitatem moralem omnino destruit. Est contra Cajetanum hic art. 8. & 9. & tomo 1. opusc. tract. 17. responsione 14. quem sequuntur ex nostris Marcus à Serra hic art. 4. & ex extraneis Lorca, Granada, & alij.

Probatur primò conclusio ex D. Thoma qui variis in locis eam videtur apertè tradere: nam in 2. dist. 38. qu. 1. art. 4. sic ait: *Cùm aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus malus est, licet nunquam ad omne id quod in eo est, malitiam habeat.* Et hic qu. 19. art. 7. ad 2. *Voluntas (inquit) non potest dici bona, si sit intentio mala causa volendi: qui enim vult dare eleemosynam propter inanem gloriam consequendam, vult id quod de se est bonum sub ratione mali, & ideo prout est volitum ab ipso est malum, unde voluntates ejus est mala.* Et in resp. ad 3. *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni, sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala.*

Respondent Adversarij, D. Thomam loqui de bonitate simpliciter, & non negare quod dare eleemosynam propter vanam gloriam, sit actus bonus secundum quid, seu ex objecto.

Sed contra primò: D. Thomas loco citato expressè dicit, quod quando aliquis vult id quod de se est bonum sub ratione mali, volitum ab ipso est malum. Et ibidem art. 2. ad 2. ait quod velle bonum quando non debet, si referatur ad volitum, tunc voluntas non est boni, quia velle facere aliquid quando non debet fieri, non est velle bonum: Sed illud volitum est objectum: Ergo ex D. Thoma quando actus à fine operantis, vel ab alia circumstantia viriatur, non remanet bonus etiam ex parte objecti, sed totus malus est, licet non totaliter, seu ex omnibus principiis quæ ad illum concurrunt. Unde idem S. Doctor in 2. distinct. 38. quæst. 1. art. 4. ad 4. dicit: *Cùm aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus malus est, licet non ab omni eo quod in eo est malitiam habeat.*

Contra secundò: D. Thomas hic art. 5. ad 4. docet quod cùm aliqua circumstantia actum, qui ex objecto esset bonus, reddit malum, talis circumstantia sumitur ut differentia essentialis objecti, & specificat actum illum, ac proinde dat illi primam moralitatis speciem: si autem prædictus actus haberet simul bonitatem ex objecto, ab eo primariò specificaretur, nec circumstantia daret speciem essentialis, sed accidentalem, ut patet: Ergo D. Thomas denegat huic actui bonitatem etiam ex parte objecti.

Contra tertio: Idem S. Doctor 2. Ethic. lect. 7. docet ex Aristotele bonum in moralibus uno solum modo dici, nempe simpliciter, idque explicat exemplo sagittarij, qui uno solum modo potest scopum vel punctum sibi præfixum attingere, & multipliciter ab illo deviare: *Rectitudo operationis (inquit) uno solo modo contingit, peccatum autem in actione contingit infinitis modis: & inde est quod peccare est facile, quia multipliciter hoc contingit; sed rectè agere est difficile, quia non contingit nisi uno modo: & ponitur exemplum, quia facile est recedere à contactu signi, id est puncti, sive in centro circuli, sive in quacunque alia superficie determinatè signati; sed tangere signum est difficile, quia contingit uno modo.* Ergo ex D. Thoma actus non potest esse bonus moraliter, nisi sit bonus simpliciter;

seu ex omnibus principiis ad illum concurrentibus, nempe objecto, fine, & circumstantiis debitis; subindeque non potest esse bonus ex objecto, & malus ex fine operantis, aut ex aliis circumstantiis.

9. Probatur secundò conclusio ratione fundamentali, quam insinuat idem Doctor Angelicus locis supra citatis. Cùm aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriam, objectum illius actus, ut habet rationem objecti, & ut specificat, non est bonum, sed potius malum: Ergo non potest dare actui speciem boni. Consequentia patet, Antecedens probatur. Quando aliquis dat eleemosynam propter vanam gloriam, tunc eleemosyna secundum se & absolute non terminat hunc actum electionis, sed ut habet rationem medij ordinati ad malum finem, scilicet acquisitionem vanæ gloriæ; electio enim habet pro objecto medium ut conducens ad finem, & ad illum ordinatum: Atqui eleemosyna ut habet rationem medij ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, non est objectum bonum, sed malum; cùm sub hac ratione sit instrumentum mali, & materia in qua exercetur vana gloria, sub specie misericordiæ & charitatis, licet quantum ad sublevationem alienæ miseriæ habeat effectum eleemosynæ: Ergo cùm aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriam, objectum illius actus, ut habet rationem objecti, & prout illum actum specificat, non est bonum, sed potius malum.

10. Confirmatur: Licet electio prius ratione terminetur ad medium, quam ad finem, in genere causæ formalis, tamen in genere causæ finalis prius terminatur ad finem: Unde cùm causa finalis sit simpliciter prior, eò quod agens non agat nisi motum à fine, hinc est quod simpliciter loquendo, cùm aliquis eligit medium de se bonum ad obtinendum malum finem, v. g. eleemosynam propter vanam gloriam, precedat malitia finis, & refundatur in objectum seu medium, ejusque bonitatem extinguat. Unde Ambrosius Epist. 84. ad Demetriadem: *Instatio & ambitio, & propriorum bonorum superba defensio, possunt destruere eleemosynas, possunt evacuare martyria, si & magnas opes amore quis humana laudis effundat, & seua supplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed ea quam de se presumpsit, excipiat.* Hinc etiam hypocritis, seu appetitus vanæ gloriæ, fermento comparatur Luca 12. *Nam sicut modicum fermentum totam farinam cui injicitur massam corrumpit, universamque mox eon personem suo sapore commaculat: sic etiam simulatio, cuius semel animum imbuerit, tota virtutum sinceritate & veritate fraudabit,* inquit Venerabilis Beda lib. 4. in Lucam cap. 52.

11. Confirmatur amplius: Ut aliquis actus sit bonus, etiam partialiter & inadæquatè, debet regulari per dictamen rectæ rationis & prudentiæ, quæ est proxima & immediata regula actuum humanorum, ut disp. 1. ostendimus: Sed electio medij de se boni ad obtinendum malum finem, seu junij v. g. vel eleemosynæ, ad captandam vanam gloriam, vel alterius actus ex objecto boni, & ex circumstantia mali, non regulatur per dictamen rectæ rationis & prudentiæ: Ergo nullam habet bonitatem moralem, etiam partialem & inadæquatam. Major patet, Minor probatur. Prudentia & recta ratio dictant bonum bene esse faciendum, & bonum fieri malè, seu ex malo motivo, non esse bonum: Sed quando aliquod

bonum fit ex malo fine, fit ex malo motivo, quia finis dat motivum agendi, & quando fit cum mala circumstantia, non fit bene, sed malè: Ergo tunc non fit conformiter, sed disformiter ad rectam rationem & prudentiam.

Probatur tertio conclusio alia ratione desumpta ex doctrina D. Thomæ hic art. ad 4. ubi docet quod omnis circumstantia mala, adveniens actui ex objecto bono, transit in rationem objecti, nisi destruat bonitatem, quæ ex objecto sumenda erat: Ergo actus aliqua malà circumstantiâ vitiatum, nullam retinet bonitatem moralem ex objecto. Minor probatur: Circumstantia non potest transire in rationem objecti, nisi etiam transeat in rationem specificativi, quia ex objecto sumitur specificatio, etiam in moralibus: Sed non potest transire in rationem specificativi, nisi destruat bonitatem specificam, quæ ex objecto sumenda erat: aliàs talis actus haberet duplicem essentiam seu speciem omnino oppositam, & quarum una non posset subordinari alteri: Ergo circumstantia mala non potest transire in conditionem objecti, nisi ipsius bonitatem destruat.

Hanc conclusionem probant etiam aliqui ab inconvenienti quod videtur sequi ex adversa sententia: Si enim (inquiunt) idem actus simul esset bonus & malus moraliter, esset etiam simul meritorius vitæ æternæ, & alicujus supplicij, quod videtur absurdum. Sed hæc ratio non urget: tum quia responderi potest, quod sicut non repugnat in eodem actu ratio boni & mali moralis secundum diversa, ita nec ratio meriti & demeriti: tum etiam quia ad meritum vitæ æternæ requiritur quod actus sit simpliciter bonus, & Deo gratus, ac ex imperio charitatis saltem virtualiter in Deum referatur: neutrum autem convenit actui bono ex objecto, & malo ex fine operantis; ille enim in sententia Adversariorum est bonus tantum secundum quid, & cùm sit peccatum, saltem veniale, non potest per charitatem referri in Deum; cùm peccatum veniale, licet non auferat à subiecto in quo est, habitualem ordinem charitatis, ab ea tamen imperari nequeat, nec in Deum formaliter aut virtualiter referri: quia sicut actus charitatis est conversio in Deum, & peccatum mortale averfio ab illo ut ultimo fine, ita veniale est quædam ab illo diverfio, ut docetur in tractatu de peccatis. An verò actus bonus ex objecto, & malus ex aliqua circumstantia, sit meritorius alicujus præmij temporalis, disputant Theologi in tractatu de merito.

Dico secundò: Quando objectum actus est malum, & finis bonus (ut cùm quis furatur ad dandam eleemosynam) non sunt ibi duæ species morales, una mali ex furto, & alia boni ex eleemosyna, sed una duntaxat mali ex objecto, nempe ex furto. Hæc conclusio sequitur ex principiis in præcedenti statutis: si enim malitia desumpta ex fine operantis, vel ex alia circumstantia, inficit totum actum, & omnem ejus bonitatem destruit, à fortiori ea quæ derivatur ex objecto, quæ est præcipua ac essentialis, idem præstabit, omnemque bonitatem moralem actus pariter destruet.

Deinde, sicut est contra dictamen prudentiæ, eligere aliquod bonum medium ob malum finem; ita & assumere malum medium ad obtinendum bonum finem, quia non sunt facienda mala ut eveniant bona.

Ad do quod, sicut se habet principium in speculativo, ita & finis in practico, ut sapè docent Aristoteles & D. Thomas: unde sicut principium speculativum certum; applicatum ad conclusionem per medium sophisticum, non causat assensum scientificum, sed erroneum; ita finis bonus, intentus per medium malum, non causat actum bonum, sed malum.

Denique, sicut in eo qui dat eleemosynam propter vanam gloriam, eleemosyna, in quantum est materia & instrumentum vanæ gloriæ, non est objectum bonum, sed malum (vitiatur enim à fine, & ad speciem ejus trahitur, ut in prima ratione præcedentis conclusionis expendimus) ita in eo qui furatur ad dandam eleemosynam, eleemosyna non est bonus finis, sed malus, quia est causa furandi, & ratio eligendi malum medium, à quo vitiatur, atque ad speciem ejus trahitur: Ergo sicut primus actus est omnino malus, non verò mixtus ex bonitate & malitia, ita & secundus. Unde D. Thomas hinc qu. 19. art. 7. ad 3. sic ait: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni; sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala: sed ad hoc quod sit bona, requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est quod velit bonum, & propter bonum.*

S. II.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES primò contra primam conclusionem: D. Thomas hinc art. 4. cum enumerasset in corp. quadruplicem actus bonitatem, in solut. ad 3. addit: *Nihil prohibet actioni, habenti unam prædictarum bonitatum, deesse aliam: & secundum hoc contingit actionem, quæ est bona secundum speciem suam, vel secundum circumstantias, ordinari ad finem malum, vel è converso; non tamen est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant.* Ubi ponderanda sunt hæc verba, *habenti unam prædictarum bonitatum:* D. his enim S. Doctor aperte videtur docere, quod actio humana potest habere unam bonitatem moralem, puta ex objecto, & tamen carere aliis quæ defumuntur ex fine, vel circumstantiis, subindeque simul esse bona & mala. Unde in 2. dist. 36. qu. unica art. 5. in fine corp. ait: *Contingit actum habere bonitatem ex materia, & tamen eum male fieri propter indebitas circumstantias.*

Respondeo quod quando S. Doctor dicit quod actioni habenti unam bonitatem, puta ex objecto, contingit deesse aliam, scilicet ex fine, & ob istius defectum reddi peccaminosam, *ly habenti,* non facit sensum compositum, quasi actio simul cum prædicto defectu talem bonitatem conferret, sed reddit sensum divisum, & solum significat, quod quantum est de se habiturus erat actus talem bonitatem, nisi advenisset malitia ex fine illam impediens. Sicut si diceretur, habenti sanitatem contingit distemperari humores, non esset verum in sensu composito, ita ut cum de facto est distemperies, revera sit sanitas, sed solum in sensu diviso, quia scilicet adesset tunc quantum est ex aliis principiis, nisi distemperies accidisset. Eodem modo intelligi & explicari debet alius locus desumptus ex libro 2. Sententiarum. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex locis quæ pro nostra assertionem adduximus, in quibus, quacumque parte actus sit malus, denegat ei S. Thomas omnem bonita-

Atem, subindeque docet bonitatem ex objecto, & malitiam ex fine, in eodem actu non posse componi, seu simul reperiri: unde cum ait actui habenti unam bonitatem, deesse aliam, hoc necessarium debet intelligi in sensu diviso, sicut exposuimus; præsertim cum idem S. Doctor locis supra citatis doceat circumstantiam malam transire in rationem objecti, atque adeo ipsam bonitatem objectivam destruere.

Objicies secundò: Cum quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, ille actus est simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis: Ergo simul habet duas species moralitatis, nempe bonitatem & malitiam. Consequentia patet, Antecedens etiam est evidens quantum ad secundam partem. Probatur verò quantum ad primam: Primò quia nullus actus potest esse malus ex objecto, nisi habeat objectum malum: Sed talis actus non habet objectum malum; nam finis ob quem fit, non est ejus objectum, sed circumstantia: Ergo non est malus ex objecto.

Secundò: Cum quis instante præcepto dandi eleemosynam, dat eleemosynam ob inanem gloriam, implet præceptum: Ergo talis actus est bonus ex objecto. Consequentia patet: cum enim præceptum sit de actu bono, impleri nequit nisi per actum bonum, saltem ex objecto.

Tertio: Si talis actus esset malus ex objecto, haberet duplicem malitiam, unam ex fine, scilicet inanem gloriam, aliam ex objecto depravato, scilicet ex eleemosyna vitiata: Sed hoc dici nequit; aliàs qui daret eleemosynam propter vanam gloriam, duplex peccatum committeret, quod videtur absurdum: Ergo &c.

Quartò: Qui urgente præcepto dandi eleemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, melius facit, quam qui nullo modo adimplet tale præceptum: Ergo ille actus non est omnino malus, sed retinet aliquam bonitatem, eam saltem quam habet ex objecto.

Denique: Volitio dandi eleemosynam ob inanem gloriam elicitur à virtute misericordiarum: Ergo est bona moraliter, saltem ex parte objecti. Consequentia liquet: quoniam virtus moralis non potest non respicere bonum honestum, quod est proprium ejus objectum. Antecedens verò probatur: Tum quia qui habet habitum misericordiarum, majorem habet facilitatem ad prædictum actum eliciendum, quam qui huiusmodi habitu caret; quod signum est hunc actum à virtute misericordiarum procedere: Tum etiam quia talis actus repetitus auget facilitatem ad veros actus misericordiarum, atque adeo ipsam virtutem misericordiarum: Sed virtus non augetur nisi actu à se elicitu: Ergo talis actus à virtute misericordiarum elicitur.

Huic argumento, quod est præcipuum fundamentum adversæ sententiæ, responderetur negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad primam probationem in contrarium dicendum, quod licet objectum hujus actus, *volò dare eleemosynam propter inanem gloriam,* materialiter & in esse entis sit bonum, formaliter tamen ac in esse objecti, & ut actum illum terminat ac specificat, non est bonum, sed malum: tum quia habet rationem medij ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, unde non est conforme, sed difforme dictamini rectæ rationis & prudentiæ, ut in prima ratione declaravimus: tum etiam quia tunc circumstantia finis mali transit in rationem objecti specificantem

17

17

18

18

19

20

21

22

- tis, sicut in ultima probatione ostendimus.
23. Ad secundam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Ad cuius probationem respondeo ex D. Thoma infra qu. 100. art. 9. & 10. leges esse in duplici differentia: quaedam dantur de actibus humanis præcisè quoad substantiam & entitatem physicam, vel (quod idem est) quoad bonitatem objectivam materialem; ut quæ præcipiunt succurrere indigenti, audire factum, & similes: aliæ verò dantur de fine & modo prædictorum actuum, & consequenter de eorum honestate & bonitate formali; cuiusmodi sunt illæ quæ disponunt de interiori rectitudine hominis, ac de his quæ pertinent ad directionem cordis, & ad ipsam justificationem & munditiam interioriorem, ut credere, sperare, diligere, pœnitere, non mœchari in corde, non concupiscere rem alienam &c. Leges igitur quæ dantur de sola substantia actûs (qualis, ut dixi, est illa quæ præcipit succurrere indigenti) adimpleri possunt per actum qui nullam habeat bonitatem formalem, dummodo circa materiam bonam, seu objectum materialiter bonum versetur. Unde hæc instantia solum probat objectum huius actûs, *Volo dare eleemosynam propter inanem gloriam*, esse bonum materialiter, & in esse entis, non autem ostendit illud esse bonum formaliter, & in ratione objecti specificantis.
24. Ad tertiam probationem respondeo, aliquos existimare in illo actu duplicem esse malitiam, unam vanæ gloriæ vitiantis, & aliam eleemosynæ vitiatæ; tunc enim non manet vera eleemosyna, sed fit materia vanæ gloriæ, ac instrumentum superbiæ. Unde Augustinus in regula, seu Epist. 109. ait quod *superbia bonis operibus insidiatur ut pereant*; & Chrysologus loquens de hypocrisis, dicit: *Crudeli arte virtutes necat mucrone virtutum, jejuniu jejunio perimit, orationem oratione vacuat, misericordiam miseratione profernit*. Verosimilius tamen videtur non duplicari ibi malitiam, nec aliam dari distinctam à superbiâ, seu vanâ gloriâ, quæ, ut supra ostendimus, totum illum actum vitiat, adinstar fermenti, quod totam fatinæ cui injicitur massam corrumpit, vel tinea, quæ totum ex quo nascitur pannum corrodit. Unde Christus Matth. 6. dicebat: *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosu erit*: ubi per oculum intelligunt SS. Patres intentionem finis, quæ si fit mala, reddit totam actionem malam & tenebrosam, omnemque bonitatis lucem ab ea excludit.
25. Ad quartam respondetur, quod etsi qui urgente præcepto dandi eleemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, minus peccet, quàm qui nullo modo adimplet tale præceptum, non tamen, propriè & formaliter loquendo, meliùs facit: quia neuter formaliter benè facit; & idè comparativum *melius* est de subjecto non supponente. Sicut minus peccat qui dormiens adimplet, seu non frangit præceptum non furandi, quàm qui illud violat: non tamen propriè melius facit; quia dormiens, nullam exercens operationem, nihil boni facit, & ubi non est bonum, melius esse non potest.
26. Ad ultimam nego Antecedens: nam virtus moralis non concurret nisi ad actus regulatos iudicio prudentiæ: volitio autem dandi eleemosynam ob inanem gloriam, non regulatur dictamine prudentiæ, ut supra ostendimus: ergo illa non procedit ab habitu misericordiæ, sed vanæ gloriæ. Ad primam probationem in contrarium dicendum est, majorem illam facilitatem, quam experitur is qui habet habitum misericordiæ, ad prædictum actum, non provenire per se ex huiusmodi habitu, sed per accidens: quia dum per se disponit potentiam ad proprium actum, per accidens removendo impedimenta ex parte materiæ, reddit ipsam potentiam facilem ad actus in materia similes, quamvis formaliter non sint actus virtutis, sed vitij: ad eum modum quo habens habitum misericordiæ acquiritur, facilius est ad eliciendos actus infusæ; non quia virtus naturalis per se influat in actus infusæ, sed quia cum prædictæ virtutes conveniant in materia, licet non in ratione formali, eo ipso quod acquisita per se habilet potentiam ad proprios actus, tollit impedimenta quæ ex parte materiæ retardare possent ad alios quoscunque in tali materia eliciendos. Per quod patet ad secundam probationem: nam etsi volitio dandi eleemosynam ob inanem gloriam, non sit formaliter actus virtutis, potest tamen per accidens modo explicato augere facilitatem ad veros actus misericordiæ, tollendo impedimenta ex parte materiæ.
- Objicies tertio: Actus credendi mysteria supernaturalia ut à Deo revelata, elicitur à virtute fidei, subindeque est bonus ex objecto: Sed ille potest ad malum finem ordinari, ut si aliquis credat propter vanam gloriam: Ergo idem actus potest esse simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis.
- Confirmatur: Si aliquis vellet suscipere baptismum, aut pati martyrium ex vanâ gloriâ, talis volitio esset mala, utpote relata ad malum finem, & bona, utpote dispositio ad justificationem, quæ per baptismum aut martyrium obtinetur: Ergo idem actus bonitatem & malitiam moralem simul habere potest.
- Ad objectionem respondet Joannes à S. Thoma, quod ille qui credit ex motivo vanæ gloriæ, vel ex alio temporali, credit ex fide acquisita, quæ innitur testimonio humano: sicut hæreticus mysterijs quæ non discedit, non assentitur ex vera fide supernaturali, sed ex motivo & testimonio humano; quia scilicet talia mysteria sibi videntur credibilia. Rationem assignat, quia (inquit) actus veræ fidei, debet à gratia excitante procedere: quando autem aliquis credit ex motivo vanæ gloriæ, talis assensus, cum sit peccatum, saltem veniale, non potest produci à gratia excitante, quæ non potest in actus malos influere: ergo nec potest esse actus veræ fidei. Verum hæc ratio non videtur bona: malitia enim actus non obstat quominus ille sit ex motione divina supernaturali, quæ potest attingere entitatem actus mali, præscindendo ab ejus malitia & deformitate, ut patet in sacerdote consecrante hostiam propter fortiliegium, aut alium malum finem: nam licet talis consecratio sit mala & sacrilega, procedit tamen ab auxilio speciali Dei, moventis & applicantis sacerdotem ut suæ virtutis instrumentum.
- Verius ergo & probabilius est, prædictum actum à fide infusâ procedere: cum enim essentialiter sit virtus intellectualis per se primò speculativa, nec secundum se respiciat objectum sub ratione boni, sed sub ratione primi veri, non videtur destrui ejus actus per hoc quod ad finem extrinsecum pravum referatur: quia talis relatio, licet repugnet bonitati morali, non tamen certitudini & infallibilitati, quæ est essentialis fidei. Juxta quam doctrinam ad argumentum

tum respondetur, actum credendi propter vanam gloriam non habere bonitatem moralem ex objecto, etsi eliciatur à virtute fidei; quia non est de ratione actus fidei habere bonitatem moralem ex proprio objecto, vel aliunde, sed tantum veritatem & infallibilitatem.

Ad confirmationem dicendum, quod si aliquis ex inani gloria vellet suscipere baptismum, consequeretur quidem ex vi sacramenti, & ex opere operato, aliquem ejus effectum, scilicet characterem, ad quem non alia requiritur dispositio, quam voluntas eum suscipiendi; non reciperet tamen gratiam sanctificantem: quia baptismus eam non confert adultis, nisi mediante aliqua dispositione, quæ ad minus sit attritio supernaturalis, ut magis communiter docent Theologi in tractatu de sacramentis. Si autem velis sequi eorum sententiam, qui dicunt volitionem suscipiendi baptismum sufficere ut gratiam conferat, dicere poteris, illam voluntatem non concurrere ad gratiam per modum dispositionis, sed per modum conditionis, sicut ad characterem; & sic non requiri quod sit bona moraliter. Qui autem vellet pati martyrium ob inanem gloriam, nec gratiam, nec aureolam martyrii consequeretur: quia tale martyrium non esset verum, sed apparens; cum verum martyrium debeat esse effusio sanguinis propter Christum, vel fidei defensionem. Unde Hieronymus super illud ad Galat. 1. *Non efficiamini inanis gloria cupidi*, ait: *Martyrium ipsum, si deo fiat ut admirationi & laudi habeatur à fratribus, frustra sanguis effusus est.* Imò aliqui existimant, profusionem vitæ & sanguinis in tali casu esse peccatum mortale: quia licet inanis gloria secundum se sit tantum veniale, tamen prodigere vitam ex inani gloria, vel alio pravo fine, est mortale: sicut absque aliquo bono fine morti se exponere.

Objicies quarto: In naturalibus potest eadem res esse bona ex uno capite, & simul mala ex alio; nam idem homo potest esse boni auditus, & mali visus; habere pulchras manus, & pedes deformes: Ergo & in moralibus eadem actio poterit simul esse bona ex objecto, & mala ex fine, vel e contra. Consequentia probatur: quia ut ait S. Thomas art. 1. hujus questionis: *De bono & malo in actionibus oportet loqui, sicut de bono & malo in rebus.*

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dico de bonitate & malitia in moralibus, quantum ad multa loquendum esse, sicut de bono & malo in naturalibus: nam sicut in rebus naturalibus, una est bonitas essentialis, alia accidentis; ita in moralibus, una bonitas defumitur ab objecto, alia à circumstantiis, quæ sunt veluti accidentia actuum humanorum. Item sicut bonitas totalis confurgit ex plenitudine essendi in esse naturali; ita & in esse morali. Sed discrimen est in eo, quod in naturalibus malum unius partis non inficit aut destruit bonitatem alterius; unde bonitas ex essentia potest simul esse cum malo accidenti, & bonitas unius partis, cum malo alterius: in moralibus verò, malitia quæ est ex fine, vel aliis circumstantiis, totum actum inficit, & omne bonum ejus destruit, ut supra ostendimus; sicque impossibile est, bonitatem ex objecto stare cum malitia ex fine, vel bonitatem ex fine cum malitia ex objecto: sicut docent Theologi in tractatu de virtutibus, quod virtutes morales, licet inter se sint essentialiter distinctæ, tamen ita sunt

Tom. III.

A connexa, ut nulla adsit, si una deficiat.

Objicies ultimò contra secundam conclusionem: Iste actus, *volo furari ut dem elemosynam*, est bonus ex fine, & malus ex objecto: Ergo habet simul duas species moralitatis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Idcirco iste actus, *volo dare elemosynam propter inanem gloriam*, est malus ex fine, quia ordinatur ad malum finem, & ex tali ordinatione vitiat: Sed iste actus, *volo furari ut dem elemosynam*, non ordinatur ad finem malum à quo vitietur: Ergo non est malus, sed bonus ex fine.

Confirmatur: Isti duo actus, *volo jejunare ut dem elemosynam*, & *volo furari ut dem elemosynam*, habent eundem finem, scilicet elemosynam: Sed hic finis tribuit priori actui bonitatem suam: Ergo & posteriori.

Ad objectionem respondeo negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad cujus probationem dicendum, quod licet in isto actu, *volo furari ut dem elemosynam*, elemosyna non sit medium ad malum finem, sicut in priori actu, quo quis vult dare elemosynam propter vanam gloriam, subindeque non ex eo vitietur; bene tamen ex eo quod sit finis movens ad malum medium, & malitia medij redundet in finem, ejusque bonitatem destruat. Unde

Ad confirmationem dico quod licet isti actus, *volo jejunare ut dem elemosynam*, & *volo furari ut dem elemosynam*, materialiter habeant eundem finem, non tamen formaliter: nam in secundo actu malitia medij vitiat finem, & in ipsum refunditur, ita ut finis non sit elemosyna absolute, sed ut causa furti; ex quo efficitur mala malitiâ furti.

ARTICVLVS II.

An possit idem actus moralis habere duplicem speciem, quæ simul sit bona, vel simul mala?

OSTENDIMVS articulo precedenti, eundem actum non posse simul habere duas species moralitatis inter se oppositas, bonitatis scilicet & malitiæ: nunc breviter discutiendum est, an possit habere simul duas species bonitatis, vel duas species malitiæ: v. g. dum aliquis vult jejunare ad satisfaciendum pro peccatis, queritur an ejus actus sit simul in specie abstinentiæ & penitentiæ: vel dum quis vult furari ut fornicetur, vel occidere ut furetur, an talis actus sit simul in specie furti & fornicationis, vel in specie homicidij & furti?

Partem negativam tenet Vazquez hic disp. 37. st. cap. 3. ubi negat eundem numero actum humanum posse esse in duplici specie bonitatis moralis, quarum una sit ex objecto, alia verò ex fine; quamvis concedat posse esse in duplici specie malitiæ moralis; & in suam sententiam pertrahere conatur Ferrariensem, & aliquos ex Nominalibus, quos tamen Salmanticenses & alij Moderni ab hac opinione vendicant. Unde vix est qui prædictæ subscribat sententiæ, præter Vazquem, cui proinde adaptari potest illud Genes. 16. *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.*

Dico igitur, unum & eundem actum posse simul habere duas species bonitatis, vel duas

Gg

species malitiæ, unam ex fine, & aliam ex ob-
jecto.

38. Probatur primò ex D. Thoma hîc art. 4. ubi ait: *Actiones humana habent rationem bonitatis ex fine à quo dependent, præter bonitatem absolutam quæ in eis existit. Ubi per bonitatem absolutam, intelligit essentialem, desumptam ex ob-jecto, ut disputatione præcedenti annotavimus. Et statim ponit quadruplicem bonitatem, quæ potest reperiri in actu, inter quas enumerat bonitatem ex obiecto, & ex fine, tanquam distinctas. Idem habet art. 6. & 7. ubi ad 1. ait, quòd secundum substantiam suam non potest aliquid esse in duabus speciebus, quarum una sub altera non ordinatur, sed secundum ea quæ rei adveniunt. B potest aliquid sub diversis speciebus contineri; sicut hoc pomum secundum colorem continetur sub hac specie, scilicet albi; & secundum odorem, sub specie bonè redolentis. Denique 3. contra gent. cap. 138. clarissimè docet nostram sententiam, his verbis: *Contingit unum actum duorum virtutum esse, dum actus unius virtutis ad finem alterius virtutis ordinatur; ut cum quis furatur ut fornicetur, actus quidem secundum speciem suam est avaritia, secundum intentionem verò, luxuria. Eodem modo in virtutibus contingit, quòd actus unius virtutis ad aliam virtutem ordinatur: sicut cum quis dat sua ut cum altero amicitiam habeat charitatis, actus quidem ex sua specie est liberalitatis, ex fine autem, charitatis.**

39. Probatur secundò ratione: Bonitas & malitia moralis actûs sumuntur ex conformitate vel difformitate ad rationem: Sed unus & idem actus potest esse conformis vel difformis rationi duobus modis inter se diversis; potest enim habere conformitatem vel difformitatem ad rationem ex parte obiecti quòd immediatè respicit, & ex parte finis ad quem ordinatur, ut patet in exemplis adductis: nam cum quis tribuit elemosynam ad satisfaciendum pro peccatis, in isto actu datur obiectum, nempe sublevatio alienæ miseræ, quòd ex se est rationi consonum; deinde datur honestas pœnitentiæ, specie diversa ab honestate misericordiæ: item cum quis furatur ad fornicandum, in illo actu duplex reperitur deformitas; una ex obiecto, scilicet ex re aliena quæ tollitur; altera ex fine ad quem ordinatur, nimirum fornicatione: Ergo idem actus duas species bonitatis, vel duas species malitiæ, simul habere potest.

40. Probatur tertio: Actus terminatus ab bonum obiectum, & bonum finem, v. g. velle jejunare ad satisfaciendum pro peccatis, procedit à distinctis virtutibus, à temperantia scilicet, & pœnitentia: Ergo habet ab utraque suam specialem bonitatem. Consequentia patet: actus enim pertinet non potest ad aliquam virtutem, nisi attingat obiectum sub ratione formali illius, in qua ratione specialis bonitas & honestas necessariò imbibitur. Antecedens verò probatur: Actus terminatus ad bonum obiectum, & bonum finem, elicitur ab una virtute, ab ea scilicet ad quam pertinet obiectum, & imperatur ab alia, ad quam pertinet finis; ut electio jejunandi ad satisfaciendum pro peccatis, elicitur à temperantia, & imperatur à pœnitentia: Ergo procedit à distinctis virtutibus, nempe ab una elicitivè, & ab alia imperativè. Unde D. Thomas 2. 2. qu. 124. art. 2. ad 2. ait: *Martyrium est actus charitatis ut imperantis, forti-*

tudinis autem ut elicientis. Et qu. 32. art. 1. ad 2. Nihil prohibet (inquit) actum qui est propriè unius virtutis elicitivè, attribui alteri virtuti sicut ordinanti & imperanti ad suum finem. Et hoc modo dare elemosynam, ponitur inter opera satisfactoria: in quantum miseratio in defectum patientis, ordinatur ad satisfaciendum pro culpa. Secundum autem quòd ordinatur ad placandum Deum, habet rationem sacrificij. & sic imperatur à laitia.

Confirmatur hæc ratio, & simul præcipuum Adversarij fundamentum convellitur. Si prædictus actus non procederet à diversis virtutibus, maximè quia ab illa sola eliceretur, ad quam pertinet finis, eâ nullo modo concurrente, ad quam pertinet obiectum: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Major est præcipuum fundamentum Vazquezij: Minor verò probatur. Primò Licet potentia vel habitus possint imperare actum, qui est extra suum obiectum adæquatum, non tamen possunt ipsum elicere; v. g. voluntas potest imperare visionem, sed non elicere, quia visio est extra obiectum voluntatis, & necessariò dependet à visu: Sed jejunium v. g. vel martyrium est extra obiectum adæquatum charitatis, vel pœnitentiæ, quæ solùm respiciunt dilectionem Dei, vel dolorem de peccatis: Ergo neutrum potest elici à charitate, vel à pœnitentia, sed ab ipsis duntaxat imperari.

Probatur secundò eadem Minor: Actus habens obiectum bonum, & bonum finem, habet specialem difficultatem ex obiecto, distinctam ab ea quam habet ex fine: Ergo præter influxum seu imperium virtutis, ad quam pertinet finis, requiritur specialis influxus illius ad quam pertinet obiectum. Antecedens patet; jejunium enim, vel martyrium, specialem habet difficultatem ex obiecto, distinctam ab ea quæ in actu charitatis, aut dolore de peccatis invenitur. Consequentia verò probatur: tum quia ubi est specialis difficultas ex parte actûs, opus est speciali virtute ex parte principij: tum etiam quia sicut quælibet virtus habet determinatam materiam, & determinatam rationem formalem in tali materia; ita versari debet circa determinatam difficultatem in eadem materia. Unde impossibile est virtutem ad quam pertinet finis, extendi ad difficultatem quam actus habet ex obiecto, pertinentem absolute ad aliam virtutem distinctam. Et hæc est ratio fundamentalis connexionis virtutum moralium sub statu perfectò; quia nulla earum sine aliis est sibi sufficiens ad perfectum actum, ob alias difficultatis in aliis materiis, quæ ipsum impedire possunt: potest enim aliquis impediri v. g. ab exhibendo Deo cultum religionis, nedum ex intrinseca difficultate hujus operis, sed etiam ex affectu ad pecunias, vel voluptates à Deo avertentes, aut ex timore mortis: unde nisi habeat virtutem liberalitatis domantem affectum ad pecunias, virtutem temperantiæ superantem affectum ad voluptates, & virtutem fortitudinis vincentem passionem timoris, non poterit perfectum actum religionis exercere; quia per solam virtutem religionis non poterit superare difficultates, quæ reperiuntur in subjiciendo rationi affectum ad pecunias & voluptates, vel passionem timoris.

Tertio Minor principalis suadetur: Ex frequentatione actus imperati non solùm intenditur virtus imperans, sed etiam virtus ad quam

pertinet actus imperatus; v. g. si à charitate imperentur actus fortitudinis, exercendo tales actus imperatos fortitudinis, crescit non solum charitas, sed etiam fortitudo: Ergo tales actus fortitudinis, non solum à charitate ut imperante, sed etiam à fortitudine ut elicente procedunt. Consequentia est manifesta: quia actus solum intendunt habitum à quo procedunt.

44. Quartò eadem Minor potest probari ex variis absurdis & inconuenientibus, quæ sequuntur ex aduersa sententia. Si enim actus boni & honesti ab ea solum virtute procederet, ad quam pertinet finis, eà ad quam pertinet obiectum nullo modo concurrente, sequeretur primò superfluum esse virtutes morales, tam acquisite, quam infusæ: quia actus qui versantur circa propriam materiam ipsarum, sunt ordinabiles in finem charitatis, ac proinde omnes possent immediatè à sola charitate elici. Ex quo ulterius sequeretur, in Christo nullum fuisse actum ab aliqua virtute morali elicatum, sed actus solius charitatis: quod est plusquam falsum: tum quia apertè repugnat Scripturæ, in qua actus misericordiæ, humilitatis, patientiæ, obedientiæ, & aliarum virtutum passim illi attribuntur: tum etiam quia omnes aliæ virtutes à charitate fuissent in eo superflue, & consequenter non debuissent ipsi infundi; sicut propter hanc superfluitatem non fuerunt ipsi infusæ fides, spes, & penitentia, ut in tractatu de incarn. docetur. Sequela manifesta est: Quia omnes actus Christi imperabantur actualiter à charitate, & in finem ipsius actualiter referebantur: Ergo si actus boni & honesti ab ea solum virtute procedant, cuius est finis ad quem ordinantur, omnes actus Christi Domini fuere à sola charitate elicti. Sequeretur etiam ex eodem principio, quod charitas non posset dici forma omnium virtutum: nam ex D. Thoma 2. 2. qu. 23. art. 8. charitas dicitur forma virtutum, quia imperat earum actus, ipsaque applicat ad eos eliciendos: subindeque, si actus virtutum moralium ab eis immediatè non elicerentur, sed à sola charitate, à qua in finem supernaturalem diriguntur, ipsa non posset dici forma aliarum virtutum, nec eas informaret & perficeret, sed potius destrueret ac expelleret.

45. Probatür quintò: Si omnes actus boni & honesti ab ea solum virtute procedant, ad quam pertinet finis, eà nullo modo concurrente ad quam pertinet obiectum, non erit melius, seu majoris meriti, ad finem charitatis seu penitentiae eligere opera excellentioris virtutis, quam opera virtutis inferioris: quia in illis non erit bonitas aliqua moralis illius virtutis assumptæ, desumpta ex ordine ad obiectum, sed omnis bonitas talium actuum erit desumpta ex fine virtutis imperantis ad quem ordinantur. Unde non erit majoris meriti eligere martyrium ob amorem Dei, quam velle dare elemosynam, vel ieiunare uno die: quod plusquam absurdum est.

46. Nec valet quod ait Vazquez, cæteris paribus, melius esse eligere opus excellentioris virtutis, non quia inde peculiaris bonitas specie diversariatur, sed quia medium illud, cum sit magis idoneum, facit intentionem meliorem. Non valet, inquam, nam quoddam medium excellentioris virtutis assumptum ab alia, v. g. à charitate, sit magis idoneum, hoc non potest sumi ab ipsa charitate imperante; cum ejus imperium sit æ-

Tom. III.

A quale respectu omnium mediorum, ut supponimus: Ergo debet sumi ex majori perfectione, quam ex propria specie & obiecto habet actus excellentioris virtutis: sicut quod lux magis participetur in crystallo quam in ligno, non oritur ex parte lucis, quæ æqualiter se offert, sed ex parte crystallo & ligni, quæ sunt magis vel minus disposita ad recipiendam lucem: Ergo si actus præstantioris virtutis est aptius medium ad finem charitatis, & ideo majus meritum efficit, debet habere specialem bonitatem ex obiecto, distinctam ab ea quæ ex imperio charitatis & directione in finem supernaturalem ei aduenit.

B Denique suaderi potest conclusio alia ratione fundamentali. Actus habens bonitatem ex obiecto, non amittit illam ex relatione ad ulteriorem finem bonum, sed non obtinet tali relatione eam retinet: Ergo duplici bonitate gaudet, unâ ex obiecto, & aliâ ex fine extrinseco ad quem refertur. Consequentia patet, Antecedens probatur. Forma superior, etiam si sit ordinis supernaturalis, non destruit, sed magis perficit inferiorem ipsi subordinatam: At bonitas virtutis imperantis, maximè si est charitas, est forma superior & quasi universalis ad omnes actus quos imperat: Ergo eorum bonitatem moralem non destruit, sed potius ipsam fovet ac perficit.

C Confirmatur: Bonitas non destruitur nisi per suum contrarium, scilicet per malitiam: At ex eo quod actus refertur & ordinatur in meliorem finem, & ad superiorem virtutem, non fit malus, sed potius melioratur & perficitur, ut patet in exemplis supra adductis: Ergo ex relatione ad ulteriorem finem actus non amittit bonitatem quam habet ex obiecto & fine proximo.

D Dices cum Vazquez, eo ipso quod actus ordinatur ad ulteriorem finem, ejus bonitatem obiectivam destrui, quia hoc ipso talis bonitas non est volita ratione sui, sed ratione alterius, quod est contra rationem virtutis, cuius honestas propter seipsam debet diligi, ut colligitur ex Aristotele 2. Ethic. cap. 4. asserente, *Quod ut actus iustitiæ sit bonus, non sufficit quod sit circa rem iustam, sed requiritur primò quod fiat scienter, secundo ex electione, tertio propter ipsum.* Et lib. 6. cap. 12. inquit, *quod actus virtutis primò debet fieri non ignoranter, secundo non ab invito, tertio ob hoc, id est, propter ipsius virtutis honestatem.* Hoc est præcipuum ac fere unicum hujus Authoris fundamentum.

E Sed contra: Quia, ut dicebamus, bonum superius non consumit aut destruit bonum inferius, ex eo quod istud illi subordinetur, & ad illud referatur; bonum enim bono non est contrarium, sicut nec verum vero: imò potius ex tali subordinatione & relatione bonum inferius perficitur; quia inferiora perficiuntur ex subordinatione & conjunctione cum superiori- bus, ut corpus ex unione cum anima, luna ex conjunctione cum sole, & instrumentum ex subordinatione ad agens principale: Ergo absurdum est dicere, quod eo ipso quod aliquis actus, ex obiecto bonus & honestus, ordinetur in finem extrinsecum bonum, puta ieiunium ad satisfaciendum pro peccatis, propriam bonitatem obiectivam amittat, alias, ut supra dicebamus, charitas, quæ actus omnium virtutum in finem supernaturalem dirigit, eorum bonitatem obiectivam destrueret, subindeque non perficeret, sed extingueret omnes virtutes mora-

Gg ij

les, nec esset earum forma, sed ruina & destructio.

51. Confirmatur: Quando aliquis actus virtutis, v. g. temperantiae, imperatur à charitate, habet meritum non solum correspondens charitati imperanti, sed etiam temperantiae ipsam elicienti, sive illud primum ei collatum intuitu talis virtutis sit accidentale, sive essenziale, de quo in tractatu de merito: Ergo etiam duplici bonitate gaudet, quarum una correspondet objecto quod immediatè respicit, scilicet honestati temperantiae, altera provenit à fine ad quem à charitate refertur. Consequentia patet: siquidem meritum est propria passio bonitatis moralis: Ergo ubi reperitur duplex meritum, duplex B etiam bonitas moralis reperiri debet. Antecedens verò colligitur ex variis Scripturae locis, in quibus promittitur primum operibus misericordiae, & castitatis, quae in hac vita exercentur, non solum quia charitatis sunt, sed etiam quia procedunt ab illis virtutibus: dicitur enim Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum: esurivi enim, & dedistis mihi manducare &c.* Similiter virginitati & martyrio, ut sunt actus temperantiae & fortitudinis, correspondent aliqua primum accidentalia, quae aureolae appellantur, ut in tractatu de beatitudine fusè ostendimus: Ergo &c.

52. Ad locum verò Aristotelis, cui maxime Vazquez confidit, respondetur quod cum Philosophus dicit opus virtutis debere fieri propter ipsum, solum intendit actum virtuosum debere esse non solum ex scientia, & electione, sed etiam propter ipsam virtutem, seu propter honestatem virtutis, tanquam propter finem saltem proximum & intermedium: si enim aliquis bonum opus eliceret ex passione, vel timore, aut propter lucrum, vel inanem gloriam, non esset actus virtutis, sed vitij. Non negat tamen Philosophus, quod opus illud possit ad ulteriorem finem ordinari, & ex imperio alterius virtutis praestantioris fieri. Ita D. Thomas 2. Ethic. lect. 4. & lib. 6. lect. 10. & in 1. dist. 1. qu. 2. art. 1. ad 3. ubi sic ait: *Propter se dicitur dupliciter: uno modo secundum quod opponitur ad propter aliud; & hoc modo virtutes & honestum non propter se diliguntur, cum etiam ad aliud referantur. Alio modo dicitur propter se, secundum quod opponitur ad per accidens; & sic dicitur propter se diliguntur, quia habent in se aliquid unde querantur, etiamsi nihil aliud ab eis contingeret. Non tamen est inconveniens, ut aliquid propter se ametur, & tamen ad alterum ordinetur.*

53. Ex quo solum manet aliud fundamentum adversa sententiae, quod potest sic breviter proponi. Quando quis eligit opus pietatis propter poenitentiam, tale opus non appetitur propter se, sed tanquam medium ad poenitentiam: Atqui medium quò tale non habet rationem boni honesti, quae soli fini convenit, sed tantum boni utilis: Ergo talis electio non habet honestatem seu bonitatem moralem ab objecto, quod immediatè respicit, sed tantum à fine extrinseco ad quem ordinatur, subindeque non duplici, sed unica tantum bonitate gaudet.

Huic, inquam, argumento jam patet solutio: dicendum est enim, quod opus pietatis, assum-

ptum propter poenitentiam, v. g. elemosina facta ad satisfaciendum pro peccatis, simul appetitur & propter se proximè & immediatè, ratione propriae honestatis ac bonitatis moralis, & propter aliud, nempe propter poenitentiam, ad quam ab operante ordinatur; unde non habet rationem puri medij, nec puri finis, sed finis simul ac medij, seu finis intermedij; & est bonum honestum ratione sui, & bonum utile ratione ordinationis ad poenitentiam; & consequenter duplicem habet speciem bonitatis moralis, unam ex objecto in quod immediatè tendit, alteram ex fine extrinseco ad quem ordinatur. Quenam autem sit prima & essentialis, dicemus articulo sequenti.

ARTICULVS III.

A quo actus, ad finem extrinsecum ordinatus, habeat speciem essentialem bonitatis aut malitiae, an ab objecto, vel à fine?

S. I.

Quibusdam praemissis, referuntur sententiae, & vera eligitur.

NOTANDVM primò, ad actum moralem ex objecto & fine, v. g. ad largitionem elemosinae in satisfactionem pro peccatis, tres saltem actus concurrere, nimirum intentionem satisfaciendi pro peccatis, volitionem dandi elemosinam, & exteriorem elemosinae largitionem, quae elicitur à potentia exteriori ex imperio voluntatis. Ex quibus intentio satisfaciendi est actus purè imperans & elicitus; executio exterior habet rationem actus purè imperati; volitio verò dandi elemosinam est actus simul elicitus & imperatus; elicitur enim à voluntate ex imperio virtutis poenitentiae, intendens satisfacere Deo pro peccatis. De primo actu, scilicet intentione satisfaciendi, nulla est difficultas: illa enim essentialiter specificatur ab honestate satisfactionis, quae est finis intrinsecus, & immediatum ipsius objectum. Similiter non est dubium de actu exteriori, & purè imperato; cum enim actus exterior sit unus actus in esse moris cum interiori à quo imperatur, & quem immediatè terminat, idem proflus iudicium de illo ac de isto ferendum est. Tota ergo controversia, & difficultas, procedit de secundo actu, volitione scilicet dandi elemosinam, ut à poenitentia imperatur. Pro cuius majori declaratione:

Secundò notandum est, hunc actum posse considerari dupliciter; vel reduplicativè, ut imperatur à poenitentia, & procedit ex virtute & intentione ipsius, quasi medium electum ad satisfaciendum; vel specificativè, in quantum est actus misericordiae, respiciens honestatem sui objecti, quamvis aliunde imperetur & ordinetur ad alium finem ulteriorem. Primo modo habet rationem electionis: sub alia verò consideratione, & per comparisonem ad objectum sub ratione honesti & finis intermedij, est intentio. Unde Cajetanus supra qu. 8. art. 3. dicit talem actum esse unum unitate subiecti, quia est unica operatio entitativè; sed multiplicem numerositate formarum, quoniam sub

una ratione est intentio, sub alia verò electio. **A** His præmissis,

16. Circa propositam difficultatem variè opinantur Authores: Vazquez enim hîc disp. 51. censet actum morale, quoties ad extrinsecum finem ordinatur, ab ipso fine, non verò ab objecto specificari. Curiel verò in alio extremo positus, asserit quòd actus humanus, etiam formaliter & reduplicativè ut imperatus, habet speciem essentialè bonitatis vel malitiæ moralis ab objecto, non verò à fine. Valentia autem hîc puncto 4. docet illum tam ab objecto, quam à fine specificari. Pro resolutione,

Dico primò: Actus imperatus, ut talis formaliter & reduplicativè, non specificatur ab objecto, sed à fine operantis.

17. Probatur breviter: Actus imperatus, in quantum hujusmodi, respicit essentialiter finem operantis: v. g. volitio dandi eleemosynam, ut imperata à virtute pœnitentiæ, respicit essentialiter honestatem pœnitentiæ, & non sinit in suo objecto proximo, nempe honestate misericordiæ: Ergo ut sic specificatur à fine operantis. Consequentia patet: Respectiva enim specificatur ab eo quod per se primò & essentialiter respiciunt: Sed actus humani, tam in esse moris, quam in esse physico considerati, sunt de genere respectivorum: Ergo &c. Antecedens verò sic ostenditur: Actus imperatus, in quantum hujusmodi, respicit essentialiter id quod respicit virtus à qua imperatur: Sed virtus à qua imperatur volitio dandi eleemosynam, respicit essentialiter finem, nempe bonum pœnitentiæ: Ergo & ipsa volitio eleemosynæ, ut imperata à virtute pœnitentiæ. Unde D. Thomas qu. unicà de virtutibus art. 10. ad 10. sic ait: *Actus alicujus habitus, prout imperatur ab illo habitu, accipit speciem morale formaliter loquendo de ipso actu: unde cum quis fornicatur ut suretur, actus iste, licet materialiter sit intemperantia, tamen formaliter est avaritia.*

18. Confirmatur: Actus imperatus, ut talis formaliter, est subordinatus actui imperanti, & quodammodo unus & idem cum eo; unde in quantum hujusmodi, habet suam specificationem essentialè ab eo à quo actus imperans ipsam desumit: Sed actus imperans specificatur à fine operantis, quem tanquam proprium & immediatum objectum respicit, ut patebit ex infra dicendis: Ergo & actus imperatus, formaliter & reduplicativè quâ talis, à fine operantis speciem sumit.

Dico secundò: Actus imperatus specificativè sumptus, non specificatur à fine operantis, sed ab objecto seu fine operis.

19. Probatur primò ex D. Thoma, qui variis in locis clarè & expressè hanc conclusionem docet. **E** Nam hîc art. 2. ait: *Sicut prima bonitas rei naturalis attenditur ex sua forma, qua dat speciem ei, ita & prima bonitas actus moralis attenditur ex objecto convenienti.* Et art. 4. recensens quatuor bonitates, quæ in actu humano reperiuntur, dicit quòd *una est secundum genus, prout scilicet est actio (quæ est bonitas physica seu naturalis) alia verò secundum speciem, quæ accipitur secundum objectum convenientem, quæ moralis est: tertia secundum circumstantias, quasi secundum accidentia quedam: quarta secundum finem, quasi secundum habitudinem ad bonitatis causam.* Item supra qu. 7. art. 3. ad 3. docet finem operantis non dare actui speciem substan-

tialem, sed esse circumstantiam ejus; ut si quis fortiter pugnet ob liberationem patriæ, species essentialis illius actus non sumitur ex liberatione patriæ, sed ex bono fortitudinis. Denique in 4. dist. 16. qu. 3. art. 1. quaestione 2. ad 3. factâ distinctione inter finem operis & operantis, de primo ait: *Iste finis dat speciem actui, unde vel non est circumstantia &c. Alius verò est finis agentis, & hic finis dicitur circumstantia cur: ab hoc autem actus non recipit speciem propriam, sed quasi communem, secundum quòd actus imperati induunt speciem virtutis vel vitii imperantis, supra speciem quam habent ex actu eliciente.*

Probatur secundò ratione quam insinuat S. Doctor locis citatis. Finis operantis est circumstantia actus imperati absolute considerati, quæ vocatur circumstantia cur: Sed actus humani non specificantur à circumstantiis, nec ab eis bonitatem aut malitiam essentialè, sed duntaxat accidentalem desumunt; cum circumstantiæ sint veluti quedam accidentia moralia humanorum actuum, ut constat ex dictis disp. præcedenti art. 2. Ergo actus imperati non specificantur à fine operantis, sed ab objecto, seu fine operis.

Confirmatur: Si actus imperati specificarentur à fine extrinsecò, ad quem ordinantur, sequeretur quòd finis operantis nunquam esset circumstantia: Sed hoc est falsum & contra communem sententiam: Ergo & illud. Sequela probatur: Finis operantis, si comparatur ad intentionem, & actum imperantem, non est circumstantia, sed objectum proprium & specificativum, ut supra annotavimus: Ergo si pariter det speciem essentialè electioni, & actui imperato, nunquam erit circumstantia, seu accidens morale actus humani.

Probatur tertio: Actus imperatus specificatur ab eo quod primò & immediatè respicit: Sed primò & immediatè respicit objectum, secundariò verò & mediatè finem operantis, ut patet in exemplo adducto; volitio enim dandi eleemosynam, à virtute pœnitentiæ imperata, primò & per se respicit honestatem misericordiæ; secundariò verò & per accidens tendit in bonum pœnitentiæ ad quod ab operante ordinatur, imò talem finem non respicit, nisi ut terminata ad proprium objectum, & consequenter ut ab ipso specificata: Ergo actus imperatus non specificatur à fine operantis, sed ab objecto & fine operis.

Confirmatur: Ordinatio quâ iste actus ordinatur ad finem extrinsecum operantis, non mutat ejus naturam: Ergo si talis actus ex se, & secundum se sumptus, habeat suam speciem essentialè ex objecto, etiam ad finem extrinsecum ab operante ordinetur, eandem speciem servabit, & solum addet novum ordinem ad finem operantis, & ratione ejus novam speciem accidentalem. Sicut quia color non mutat essentialitatem hominis, non addit illi novam speciem substantialem, sed accidentaliter tantum illum intra propriam speciem perficit.

Probatur quarto: Actus imperati non elicitur ab ea virtute, ad quam pertinet finis, sed ab ea ad quam pertinet objectum, v. g. actus jejuniij imperatus à pœnitentiâ, non elicitur à pœnitentiâ, sed ab abstinentiâ; martyrium imperatum à charitate, non elicitur à charitate, sed à fortitudine, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 124. art. 2. ad 2. Ergo actus imperati non specificantur à fine, sed ab objecto. Consequentia patet;

quia idem est specificativum actus, & habitus à quo procedit: Ergo si actus imperatus non procedat à virtute, ad quam pertinet finis, sed ab ea ad quam pertinet objectum, non specificatur à fine, sed ab objecto.

65. Denique si actus imperati specificarentur à fine operantis, omnes actiones iusti, qui se & omnia sua ex charitate retulit in Deum, essent ejusdem speciei essentialiter, nempe charitatis, & nunquam justus exerceret actum alterius virtutis, subindeque omnes aliae virtutes à charitate, in eo essent otiosae & superfluae: quod est absurdum, ut articulo praecedenti ostendimus. Sequela patet: nam in tali homine omnes actus quos exercet, referuntur in finem charitatis: Ergo si actus imperati specificentur à fine operantis, non verò ab objecto & fine operis, omnes actus hujus hominis erunt ejusdem speciei essentialiter.

Sequeretur etiam ex eadem sententia, quòd actus fidei informis, & fidei formatae, non essent ejusdem speciei essentialiter, sed diversae; quia unus specificaretur ab objecto, alter verò à fine charitatis, à qua informatur: unde fides non esset ejusdem speciei essentialis in homine peccatore, & in homine existente in gratia.

Item sequeretur nullum dari actum indifferentem secundum speciem: nam cum non detur actus, quantumcumque ex objecto sit indifferens, qui ex fine non sit bonus, vel malus, ut ostendimus disputatione sequenti: si finis essentialiter specificet actus humanos, sequitur evidenter, nullum dari actum, qui non sit essentialiter bonus, vel malus, ex sua specie.

66. Ex quibus exclusa manet sententia Valentiae, afferentis actus imperatos ab objecto & fine operantis simul sumptis specificari: tum quia ex hac sententia eadem absurda & inconvenientia sequuntur, ut ad amorem Dei, ad satisfactionem peccatorum, ad gratiarum actionem, ad inanem gloriam, &c. Ergo objectum actus imperati, & finis operantis, per accidens conjunguntur: Sed objectum actus imperati, & finis operantis, ex voluntate operantis per accidens conjunguntur: Ergo actus imperatus, ab objecto & fine operantis simul sumptis specificari non potest. Major est certa: quia cum species rei simplicis sit ens per se, non potest essentialiter pendere ab eo quod est per accidens. Minor etiam patet: nam eleemosyna v.g. pro voluntate operantis potest ad innumeros fines bonos vel malos ordinari, ut ad amorem Dei, ad satisfactionem peccatorum, ad gratiarum actionem, ad inanem gloriam, &c. Ergo objectum actus imperati, & finis operantis, per accidens conjunguntur.

67. Ex dictis inferes, quòd facta comparatione inter duas illas species, quae in actu imperato reperiuntur, illa sola quae sumitur ex objecto est essentialis, alia verò quae est ex fine, accidentalis. Patet hoc corollarium ex dictis: Primò quia finis operantis est solum circumstantia actus: Sed circumstantiae bonitatem & malitiam duntaxat accidentalem tribuunt: Ergo & finis operantis. Secundò, quia ut supra dicebamus, ordinatio in finem operantis accidentaliter advenit actui, & per accidens cum ejus objecto specificativo conjungitur. Tertiò, quando alicui actui competit duplex species, aut duplex bonitas, illa est essentialis, quae est ex se invariabilis, & illa accidentalis, quae competit variabiliter: Sed species, vel bonitas aut malitia, quae competit

actui imperato ratione objecti, est invariabilis, quae verò convenit ex fine, est variabilis, & potest adesse vel abesse ab actu, ut patet in exemplo eleemosynae saepe adducto; bonitas enim vel honestas misericordia, quae ipsi ex objecto convenit, ab ea inseparabilis est; ea verò quae sumitur ex fine, variabilis est; cum ille qui vult dare eleemosynam ad satisfaciendum pro peccatis, perseverando in eadem volitione, possit mutare finem, & intendere v.g. agere gratias Deo pro acceptis beneficiis: Ergo species quae sumitur ex objecto est essentialis, illa verò quae est ex fine operantis, accidentalis.

Dices primò: Aristoteles 5. Ethic. cap. 2. constituit duos casus: primus est, quod aliquis commisit adulterium ut posset furari: secundus, quod alius contra furatus est ut frueretur feminam, & committeret adulterium. Et concludit, quòd in primo casu operans est magis fur quam adulter; in secundo verò contra est magis adulter quam fur: Sed operans denominatur fur vel adulter à suo actu: Ergo unus actus debet esse magis furtum, quam adulterium; alter verò contra magis adulterium quam furtum; subindeque in illis species desumpta ex fine potior est ac principalior ea quae sumitur ex objecto.

Respondeo primò, in moralibus operantem magis denominari ab affectu, vel habitu, à quo actus imperatur, quam ab ipso actu imperato: unde cum in primo casu ille qui committit adulterium ut furatur, magis sit affectus ad furtum, quam ad adulterium, magis dicitur fur, quam adulter: contra verò cum alter qui furatur ad adulterandum, magis sit affectus ad mœchiam, quam ad furtum, & ex illa moveatur ad furandum, potius dicitur mœchus vel adulter, quam fur; licet in primo actu species adulterij sit prima ac praecipua, & in secundo species furti. Solutio est D. Thomae qu. 8. de malo, articulo 1. ad 15. ubi sic habet: *Dicendum quòd aliquis non denominatur fur vel mœchus ex actu vel passione, sed ex habitu, sicut de justo & injusto Philosophus dicit in 5. Ethic. Intentio autem hominis provenit ex habitu: & ideo quando aliquis furatur ut mœchetur, committit quidem actu peccatum furti, sed tamen intentio procedit ab habitu; & ideo non denominatur fur, sed mœchus.*

Respondeo secundò: quòd volens adulterari ad furandum, vel furari ad adulterandum, non solum denominatur fur, vel adulter à tali actu imperato, sed etiam ab actu imperante, quo vult furari vel mœchari; & quia talis intentio furandi vel mœchandi, imperans alium actum, principalior est, quandoquidem ex illa moveatur operans ad actum imperatum, Aristoteles dixit operantem in primo casu esse magis furem quam adulterum, in secundo magis adulterum quam furem.

Dices secundò: D. Thomas supra qu. 13. art. 1. affirmat quòd *quando martyrium imperatur à charitate, materialiter est actus fortitudinis, & formaliter est actus charitatis.* Ergo cum essentia sit id quod est formalissimum in re, censet speciem, quae in actu imperato desumitur ex fine, seu virtute imperante, esse essentialem, eam verò quae est ex objecto, esse solum accidentalem.

Sed nego consequentiam: licet enim essentia sit formalissimum rei considerata quantum ad substantialia, tamen si conferatur cum acciden-

tibus supervenientibus, materialiter se habet ad illa in quantum sunt actus ejus; homo enim materialiter se habet ad album & nigrum, ad philosophum & Arithmeticum, quæ sunt species accidentales ejus; & sic actus fortitudinis exercitus ex imperio charitatis, licet essentialiter sit fortitudinis, & charitatis accidentaliter, rectè tamen dixit S. Thomas, quod materialiter est fortitudinis, & formaliter charitatis, ut significaret talem actum esse elicitive & substantialiter à fortitudine, imperativè autem ac directivè à charitate; & hoc exemplo declararet, quod electio elicitive & substantialiter pertinet ad voluntatem, licet directivè ab intellectu dependeat.

S. II.

Solvuntur objectiones.

73. **O**BJICIES primò contra primam conclusionem: Imperium non mutat naturam actus imperati: Ergo si actus imperatus secundum se spectatus specificetur ab objecto, non verò à fine operantis, etiam ut imperatus, & in finem operantis ordinatus, idem specificativum habebit.

69. Respondeo concessò Antecedente, distinguendo Consequens: etiam ut imperatus idem specificativum habebit: si ly ut sumatur specificativè, concedo: si sumatur reduplicativè, nego. Nam, ut supra dicebamus, actus imperatus; in quantum hujusmodi, habet idem specificativum ac ipse actus imperans, cum sit quodammodo unum & idem cum eo: unde sicut intentio imperans electionem, specificatur à fine, quem ut proprium & immediatum objectum respicit, ita & electio, si consideretur formaliter & reduplicativè ut imperata.

74. **O**BJICIES secundò contra secundam conclusionem: D. Thomas hic art. 6. ait: *Sicut actus exterior accipit speciem ab objecto circa quod est, ita actus interior voluntatis accipit speciem à fine, sicut à proprio objecto.*

70. Respondeo D. Thomam, nomine actus exterioris, comprehendere actum omnem imperatum, sive ille à voluntate, sive ab alia potentia sit elicitus; & consequenter nomine actus interioris solum actum imperantem intelligere, ut explicat Cajetanus ibidem; & patet, quia in resp. ad 2. ejusdem articuli de eodem actu interiori ait: *Comparatur ad exteriorem, sicut formale ad materiale*: Actus autem qui se habet ut formalis, est actus imperans, & actus qui se habet materialiter, est actus imperatus, ut idem S. Doctor supra qu. 17. art. 4. docet.

71. **O**BJICIES tertio: Illud primò specificat volitionem eleemosynæ, atque essentialem illi tribuit bonitatem, quod est ratio formalis volendi eleemosynam: Sed ratio volendi eleemosynam respectu ejus qui illam vult propter finem charitatis v. g. est finis charitatis: Ergo ipse finis charitatis tribuit actui illi imperato bonitatem essentialem. Major est evidens: quia actus non specificatur ab objecto materiali, sed à formali: Ergo quamvis eleemosyna sit objectum materiale talis volitionis, si tamen finis charitatis sit ratio formalis volendi eleemosynam, ab illo specificabitur volitio imperata eleemosynæ. Minor autem probatur: Quando idem numero actus fertur in medium & in finem, tunc finis est ratio volendi medium, ut docet S. Thomas

supra qu. 8. art. 3. & qu. 12. art. 4. Sed ille idem actus imperatus fertur in eleemosynam tanquam in medium, & in objectum charitatis tanquam in finem: Ergo finis charitatis est ratio volendi eleemosynam, respectu ejus qui ipsam vult propter finem charitatis.

76. Respondeo distinguendo Majorem: quod est ratio formalis volendi eleemosynam, proxima & immediata, concedo Majorem: remota tantum & mediata, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: ratio volendi eleemosynam, remota & mediata, est finis charitatis, concedo Minorem: ratio volendi proxima & immediata, nego Minorem: eleemosyna enim habet propriam bonitatem, non participatam à fine charitatis, secundum quam movet voluntatem, quamvis non sine ordine ad finem charitatis; & hæc est honestas misericordiæ, quæ est ratio formalis proxima & immediata illam volendi.

77. **I**nstabis: Talis actus est electio: Sed tota ratio, nedum remota, sed etiam proxima, movens voluntatem ad eligendum, est bonitas finis qui intenditur: Ergo finis charitatis est tota ratio volendi eleemosynam, respectu illius qui eam vult propter finem charitatis.

78. Respondeo negando Majorem: nam ut supra 2. notabili observavimus, talis actus non est pura electio, sed etiam intentio; quia tendit in bonitatem eleemosynæ ut in finem intermedium; finis autem intermedius, cum simul habeat rationem finis & medij, & bonitate non solum utili, sed etiam honesta gaudeat, utrumque actum (intentionem scilicet & electionem) secundum diversas rationes terminare & specificare potest. De quo plura diximus contra Vazquem tract. 1. disp. 1. art. 5.

79. **O**bjicies quartò: Plura peccata habent speciem essentialem à solo fine, & non ab objecto: nam D. Th. 2. 2. qu. 110. art. 2. ex diversis finibus distinguit diversas species mendacij: si quis enim proferat mendacium animo recreandi se vel alium, dicitur mendacium jocosum; si ex intentione juvandi proximum, mendacium officiosum; si ex intentione illi nocendi, mendacium perniciosum. Similiter si quis verbum injuriosum proferat animo auferendi honorem proximo, est contumelia; si ex intentione dissolvendi amicitias, suffurratio; si ex intentione confundendi audientem, irrissio: Ergo actus humani habent speciem essentialem à fine operantis, non verò ab objecto.

80. Respondeo distinguendo Antecedens: plura peccata habent speciem essentialem à fine, prout redundat in ipsum objectum, & intrinsicam causat in eo diversitatem, concedo. Potest enim fieri ut finis qui apparet esse extrinsecus & operantis, sit revera intrinsecus & operis, ut contingit in exemplis adductis: nam quia objectum & finis intrinsecus mendacij est dicere falsum cum intentione fallendi, ut docet D. Thomas 2. 2. qu. 110. dicere falsum cum intentione fallendi in materia jocosa, constituit mendacium jocosum; in materia perniciofa, mendacium perniciosum, & sic de aliis: ubi vides quomodo intentio fallendi in tali vel in tali materia ingreditur rationem objecti, & finis intrinseci. Idem cum proportionem dicendum de aliis peccatis linguæ, ut de detractione, suffurratione, discordia, &c. Alia argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri possent, disp. præcedenti, art. 1. soluta sunt.